

KS. JAN WAL

STRUKTURY CHARYTATYWNE W KOŚCIELE

Odpowiedź na pytanie, jaki kształt winna przybrać praca charytatywna Kościoła, aby możliwie najpełniej realizował on powierzoną mu przez Chrystusa misję w świecie ma z pastoralnego punktu widzenia znaczenie zasadnicze, decyduje bowiem o właściwym postawieniu akcentów w aktualnym i przyszłościowym programowaniu duszpasterstwa.

1. Geneza związków *Caritas*

Na przestrzeni wieków ukształtowały się w Kościele dwa modele pracy charytatywnej: model duszpasterski i model organizacyjny. Istotą modelu pastoralnego jest podejmowanie akcji charytatywnej w ramach istniejących struktur kościelnych, takich jak: diecezje, dekanaty, parafie, zakony. Należy nadmienić, że ten model ukształtował się już w pierwotnym Kościele i obowiązywał powszechnie do czasów renesansu. Po- cząwszy od renesansu rozwija się intensywnie model organizacyjny pracy charytatywnej, polegający na powoływaniu do życia bractw, stowarzyszeń i związków charytatywnych, mających charakter organizacji i działających w oparciu o przyjęte założenia statutowe. Ten nurt pracy charytatywnej koegzystował początkowo z nurtem pastoralnym, przy czym, na co należy zwrócić uwagę, w XX wieku zdecydowanie zdominował nurt pastoralny. Dokonało się to w sytuacji, kiedy zaczęły powstawać Krajowe Związki *Caritas*, które posiadały swoje ogniwa w diecezjach i parafiach (Diecezjalne i Parafialne Oddziały *Caritas*). To nałożenie struktur organizacyjnych *Caritas* na istniejącą sieć diecezji i parafii stało się przyczyną osłabienia akcji charytatywnej, podejmowanej uprzednio przez te struktury duszpasterskie. Doszło później jeszcze w 1950 roku do powstania na forum ogólnokościelnych konfederacji krajowych *Caritasów*, w postaci *Caritas Internationalis* i w ten sposób niemal cały nurt pracy charytatywnej Kościoła przeniósł się na płaszczyznę aktywności pozaduszpasterskiej.

1.1. Zasięg organizacji Caritas i jej stosunek do władz kościelnych

O zasięgu działalności Caritas może świadczyć następujący fakt: w roku 1981 w Afryce na 445 diecezji było 213 Caritasów Diecezjalnych (48 %), w Ameryce Północnej na 237 diecezji — 160 Caritasów (67 %), w Ameryce Łacińskiej, Środkowej i Południowej na 629 diecezji 409 Caritasów (65 %), w Azji i Oceanii na 354 diecezje 274 Caritasy Diecezjalne (77 %) oraz w Europie na 683 diecezje — 491 Caritasów (72 %). Ogółem w skali światowej na 2.348 diecezji było 1.547 Caritasów Diecezjalnych, czyli 66 %¹. Dla ilustracji podamy jeszcze, że Caritas Zachodnioniemiecki w 1950 roku w zakresie opieki stałej lub okresowej dysponował 29.027 domami, posiadał w nich 748.880 miejsc, oraz zatrudniał 60.447 pracowników zakonnych i 45.611 świeckich. W 1960 roku domów było 34.993, miejsc 834.032, pracowników zakonnych 58.046, świeckich 79.450; zaś w 1970 roku domów 35.530, miejsc 1.000.518, pracowników zakonnych 45.611, świeckich natomiast 137.938². Oczywiście niewiele Caritasów posiada tak bogate możliwości, jak Caritas Zachodnioniemiecki, ale w skali globalnej średki, jakimi dysponują Caritasy zrzeszone w Caritas Internationalis są olbrzymie.

Caritas Internationalis w świetle Nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego jest międzynarodową organizacją „katolicką”, aprobowaną przez Kościół. Organizacja ta jednak zachowuje w stosunku do władz kościelnych daleko idącą autonomię działania³. Ramy zależności Caritas Internationalis od Stolicy Apostolskiej określa *Protokół dodatkowy do statutów Caritas Internationalis, mający wartość statutową*. Orzeka on, że „Stolica Apostolska mianuje asystenta kościelnego przy Caritas Internationalis. Asystent ten z prawa bierze udział w sesjach Zgromadzenia Ogólnego, w zebraniach Komitetu Wykonawczego i Biura Caritas Internationalis” (art. 1)⁴. W myśl przyjętego *Protokołu dodatkowego...* asystent kościelny nie ma prawa uczestnictwa w zebraniach Sekretariatu Generalnego Caritas Internationalis. *Protokół dodatkowy...* nie wspomina o tym, czy

¹ *Les Caritas Dioecésaines dans le monde*, „Intercaritas. Bulletin trimestriel de Caritas Internationalis”, (1981), nr 2, s. 4.

² Bühler H. H., *Die Einrichtungen der Caritas in der Bundesrepublik Deutschland* (Caritas 71), Freiburg 1971, s. 35.

³ C.I.C. Roma 1983 can. 298 § 2 s. 51, can. 300 s. 51 i can. 312 s. 53. Żadne stowarzyszenie — mówi can. 300 nie może przypisać sobie nazwy „katolickie” bez zgody kompetentnej władzy kościelnej. Według can. 312 § 1 tylko Stolica Apostolska może erygować stowarzyszenia katolickie powszechne oraz międzynarodowe. Wprawdzie w wypadku Caritas Internationalis can. 312 § 1 nie ma zastosowania, gdyż stowarzyszenie to nie zostało erygowane przez Stolicę Apostolską, ale tytuł ten można mu przyznać w oparciu o can. 298 § 1, który mówi: „Wierni niech używają swojego imienia tym szczególnie stowarzyszeniom, które przez kompetentną władzę kościelną bądź to zostały erygowane, bądź pochwalone, bądź zalecone”.

⁴ Caritas Internationalis. *Statuts et règlement intérieur*, Roma 1980, s. 11.

asystent kościelny oprócz prawa uczestnictwa w posiedzeniach Zgromadzenia Ogólnego, Komitetu Wykonawczego i Biura *Caritas Internationalis* posiada także prawo głosu, lub prawo uchylania podjętych na tych zebraniach decyzji, należy zatem wnioskować, że uprawnień takich nie posiada. Ponadto wszystkie kandydatury na funkcję Prezydenta i Sekretarza Generalnego winny uzyskać aprobatę Stolicy Apostolskiej, co najmniej na dwa miesiące przed ich zaproponowaniem pod głosowanie Zgromadzenia Ogólnego (art. 2). Wreszcie zmiany statutowe, w tym również przeniesienie głównej siedziby *Caritas Internationalis* muszą być także aprobowane przez Stolicę Apostolską (art. 3). Daleko idącą niezależność działania posiadają także *Caritasy* krajowe. Dla przykładu należy podać, że Zachodnioniemiecki *Caritas* jest stowarzyszeniem kościelnym wprawdzie nadzorowanym przez Kościół, ale prowadzącym działalność niezależnie od struktur duszpasterskich. Zatrudnia na pełnym etacie 260 tysięcy pracowników oraz korzysta z pomocy półmilionowej rzeszy ochotników. Środki finansowe na prowadzenie działalności czerpie z trzech źródeł: zbiorów pieniężnych, podatku kościelnego i dotacji państwa. Niejako na drugim planie tej działalności znajduje się duszpasterstwo miłosierdzia podejmowane w diecezjach i parafiach przez *Caritaskonferenzen* pań i *Vinzenzkonferenzen* mężczyzn⁵. Podobną niezależność działania zachowuje powołana przez kardynałów i arcybiskupów w 1964 roku francuska organizacja charytatywna *Secours Catholique*. Należy jednak nadmienić, że posiada ona w myśl założeń statutowych, zaaprobowanych przez Episkopat Francji daleko idące kompetencje dotyczące koordynowania katolickiej pracy charytatywnej na terenie całego kraju, przedstawiona Episkopatowi aktualnych próśb i potrzeb wszystkich katolickich dzieł miłosierdzia we Francji, wreszcie reprezentowania na zewnątrz katolickich dzieł miłosierdzia działających w tym kraju, a także podejmowanie współpracy międzynarodowej z katolickimi organizacjami charytatywnymi (Wyciąg ze statutu)⁶.

W skali diecezjalnej stopień podporządkowania *Caritasów* kompetentnej władzy kościelnej jest już znacznie większy. Statut Związku Stowarzyszeń i Zakładów Dobroczyńnych, Wychowawczych i Opiekuńczych Archidiecezji Krakowskiej *Caritas* z 1934 roku podaje, że „Protektorem Związku jest każdorazowy Książe Metropolita Krakowski. Protektor stoi na czele Związku, wykonuje nadzór nad jego działalnością, czuwa, by działalność jego rozwijała się w myśl zasad katolickich, może brać udział

⁵ *Pomoc dla rodzin w Polsce. Rozmowa z rzecznikiem prasowym zachodni-niemieckiej Caritas — Josephem Scheu*, „Gość Niedzielny”, 58 (1981) nr 43 z dnia 25 października 1981, s. 1 i 6.

⁶ *Secours Catholique*, Paris b.r.w. (broшура informacyjna). Organizacja *Secours Catholique* działa na tej samej zasadzie, co *Caritas*. Różni się od niej faktycznie tylko nazwą. Należy także do *Caritas Internationalis*.

w Walnych Zgromadzeniach i na nich przewodniczyć” (art. 3)⁷. Bardziej precyzyjnie relację Związku do kompetentnej władzy kościelnej określa Statut Katolickiego Związku Instytucji i Zakładów Wychowawczych i Opiekuńczych Archidiecezji Warszawskiej *Caritas*. Mówi on, że protektorem Związku jest każdorazowy Arcybiskup Warszawski. Protektor zatwierdza statut i jego zmiany, wybór Zarządu, czuwa by działalność Związku rozwijała się w myśl zasad katolickich. Posiada on ponadto prawo zawieszania uchwał władz Związku. Czynności swoje może protektor wykonywać przez stałego delegata, któremu przysługuje prawo uczestniczenia w obradach władz Związku wraz z prawem głosu (rozd. VI. art. 13)⁸. Wydaje się, że kompetencje władzy kościelnej w odniesieniu do diecezjalnych Związków *Caritas* zależą od stopnia zintegrowania działalności tej organizacji z życiem diecezji. Statut *Caritas* Archidiecezji Krakowskiej określa, że „Członkami Związku mogą być katolickie stowarzyszenia i zakłady dobroczynne, wychowawcze i opiekuńcze” (art. 7)⁹. Statut *Caritas* Archidiecezji Warszawskiej spośród członków wymienia: instytucje i zakłady dobroczynne, społeczne itp.; osoby prawne: parafie katolickie, fundacje, zrzeszenia dobroczynne, społeczne, gospodarcze i zawodowe itd.; osoby fizyczne wyznania rzymskokatolickiego (rozd. IV art. 5)¹⁰. Możliwość włączenia całych parafii w działalność Związku *Caritas* spowodowała w tym ostatnim przypadku rozszerzenie kompetencji ordynariusza diecezji.

Regulamin oddziałów parafialnych Caritas przyznaje każdorazowemu proboszczowi, administratorowi i księdzu przez proboszcza wyznaczonemu urzędowy nadzór nad działalnością Parafialnego Oddziału *Caritas*: 'czuwanie, aby jego działalność rozwijała się w myśl zasad katolickich, prawo uczestnictwa i zabierania głosu na wszystkich posiedzeniach oddziału, oraz zawieszanie uchwał niezgodnych z zasadami katolickimi' (art. 8)¹¹. Członkami Parafialnych Oddziałów *Caritas* mogły być zarówno osoby fizyczne (poszczególni katolicy), jak i osoby moralne (instytucje, zakłady, fundacje, szpitale itp.) — (art. 4)¹².

⁷ Statut Związku Stowarzyszeń i Zakładów Dobroczynnych, Wychowawczych i Opiekuńczych Archidiecezji Krakowskiej *Caritas*, Kraków 1934 art. 3, s. 3 n.

⁸ Statut Związku Instytucji i Zakładów Wychowawczych i Opiekuńczych Archidiecezji Warszawskiej *Caritas*, Warszawa 1930, rozdz. IV art. 13, s. 9.

⁹ Statut Związku Stowarzyszeń i Zakładów Dobroczynnych, Wychowawczych i Opiekuńczych Archidiecezji Krakowskiej *Caritas*, Kraków 1934, art. 7 s. 5.

¹⁰ Statut Związku Instytucji i Zakładów Wychowawczych i Opiekuńczych Archidiecezji Warszawskiej *Caritas*, Warszawa 1930, rozdz. IV art. 5, s. 6.

¹¹ Regulamin Oddziałów Parafialnych *Caritas*. b.r.w., art. 8, s. 4 n.

¹² Tamże, art. 4, s. 3.

1.2. Specyfika organizacyjnego działania *Caritas*

Wskazaliśmy już na zasięg *Caritas* i na jej stosunek do władzy kościelnej. Teraz musimy poznać bliżej specyfikę organizacyjnego działania na polu charytatywnym. Statut *Caritas Internationalis* określa zadania tej konfederacji, skupiającej organizacje katolickie prowadzące dzieło miłosierdzia i akcję socjalną. Należą do nich:

- a) pobudzanie i pomaganie swoim członkom w praktykowaniu aktywnego miłosierdzia, w rozwijaniu opieki i pomocy dla ludzi nieuprzywilejowanych w ramach ogólnego duszpasterstwa. (To ostatnie sformułowanie, mówiące o potrzebie łączenia pracy charytatywnej z duszpasterstwem ogólnym znalazło się w statucie dopiero później. Jest ono odbiciem postulatów Soboru, który podkreślił duszpasterski charakter pracy charytatywnej. Statut *Caritas Internationalis* znowelizowany w 1969 roku, nie zawiera jeszcze tego sformułowania. Znajdujemy je natomiast w statucie opublikowanym w 1980 roku)¹³.
- b) badanie problemów wynikających z nędzy w świecie, szukanie ich przyczyn, proponowanie rozwiązań odpowiadających sprawiedliwości i godności człowieka oraz pobudzanie członków do podjęcia podobnych badań,
- c) przy zgodzie lokalnego episkopatu — pomaganie w tworzeniu i rozwoju narodowych organizacji charytatywnych w każdym kraju,
- d) pobudzanie współpracy organizacji i koordynowanie ich międzynarodowych działań, nie naruszając ich autonomii,
- e) branie udziału w wysiłkach narodów dla poprawy ich warunków życia indywidualnych i zbiorowych w celu pełnego rozwoju osoby ludzkiej,
- f) stymulowanie i koordynowanie działania członków w przypadku katastrof lub tam, gdzie szczególne warunki wymagają natychmiastowego działania,
- g) reprezentowanie na szczeblu międzynarodowym swoich członków,
- h) realizowanie, jeśli to tylko jest możliwe, współpracy z innymi organizacjami międzynarodowymi, zajmującymi się pomocą (art. 2).

Caritas Internationalis ma swoją siedzibę w Rzymie (art. 5). W ramach *Caritas Internationalis* funkcjonują: Zgromadzenie Ogólne, Komitet Wykonawczy, Biuro i Sekretariat Generalny (art. 6). Zgromadzenie Ogólne może mieć charakter zwyczajny (zwoływane raz na 4 lata) lub nadzwyczajny (zwoływane w specjalnych okolicznościach) — (art. 7).

¹³ Por. *Caritas Internationalis. Statuts et règlement intérieur. Révisés en 1969. Avec commentaires*. Roma b.r.w., s. 1, oraz: *Caritas Internationalis. Status et règlement intérieur*, Roma 1980, s. 1.

Do kompetencji Zgromadzenia Ogólnego należą:

- a) decyzje o przyjęciu nowych członków,
- b) wybór Prezydenta i Skarbnika oraz ratyfikowanie innych członków Komitetu Wykonawczego, wytypowanych przez Konferencje Regionalne¹⁴,
- c) ratyfikowanie na okres czterech lat Sekretarza Generalnego, wytypowanego przez Komitet Wykonawczy,
- d) omawianie i przyjmowanie raportów za okres od ostatniego Zgromadzenia Ogólnego,
- e) ustalanie planu działania i planu budżetowego na najbliższe czterolecie,
- f) ustanawianie wysokości składek członkowskich,
- g) wytyczenie kierunków działania *Caritas Internationalis*,
- h) przyjmowanie regulaminów wewnętrznych, dotyczących działania poszczególnych Agend *Caritas Internationalis* (art. 7).

Komitet Wykonawczy składa się z Prezydenta i Skarbnika, wybranych przez Zgromadzenie Ogólne i członków wyznaczonych przez Konferencje Regionalne, a zaaprobowanych przez Zgromadzenie Ogólne. Sekretarz Generalny należy do Komitetu Wykonawczego, ale bez prawa głosu (art. 8). Komitet Wykonawczy ma następujące zadania:

- a) działać jako ciało wykonawcze Zgromadzenia Ogólnego,
- b) realizować decyzje i dyrektywy Zgromadzenia Ogólnego,
- c) ustanawiać komisje uznane za niezbędne dla dobra działania *Caritas Internationalis*, rozstrzygać ich propozycje, oraz odbierać raporty z działań,
- d) podejmować decyzje konieczne dla rozwoju akcji *Caritasu*,
- e) przyjmować roczny budżet i żądać rocznych rozliczeń,
- f) realizować wszystkie inne funkcje nadane przez Zgromadzenie Ogólne w zgodności z Regulaminem Wewnętrznym.

Komitet Wykonawczy zbiera się przynajmniej raz w roku, ma także możliwość konsultacji pisemnej (art. 8).

W skład Biura *Caritas Internationalis* wchodzi: Prezydent, Wiceprezydenci i Skarbnik. Określa ono warunki pracy Sekretariatu Generalnego i czuwa nad jego dobrym funkcjonowaniem. Wyznacza delegacje i ekspertów przy oficjalnych instytucjach i instancjach, z którymi *Caritas Internationalis* współpracuje lub chce podjąć współpracę. Ponadto wydaje na bieżąco wszystkie dyspozycje, konieczne dla rozwoju akcji charytatywnej,

¹⁴ Konferencje Regionalne skupiają przedstawicieli *Caritasów* danego kontynentu. W czasie Zgromadzenia Ogólnego Konferencje Regionalne wybierają swoich Prezydentów Regionalnych, którzy pełnią funkcję Wiceprezydentów *Caritas Internationalis* (statut, art. 4).

a określone ramowo przez Komitet Wykonawczy, oraz wykonuje wszystkie inne funkcje zlecone przez Komitet Wykonawczy (art. 9).

Sekretariat Generalny składa się z Sekretarza Generalnego i koniecznego personelu. Sekretariat Generalny jest zobowiązany do:

- a) zapewnienia wykonywalności wszystkich zadań zleconych przez Zgromadzenie Ogólne, Komitet Wykonawczy i Biuro,
- b) śledzenia sytuacji w świecie, wychwytywania przejawów nędzy oraz szukania dróg udzielania pomocy, a także zapoznawania się w tym celu z programem działania organizacji członkowskich należących do *Caritas Internationalis* (art. 11).

Statut określa także zadania Prezydenta *Caritas Internationalis*. Powinien on przewodniczyć sesjom Zgromadzenia Ogólnego, Komitetu Wykonawczego i Biura, głosować w Zgromadzeniu Ogólnym i w innych zgromadzeniach, którym przewodniczy, ale tylko w wypadku równej ilości głosów, reprezentować *Caritas Internationalis* wobec Stolicy Apostolskiej i innych organizacji. Ponadto Prezydent jest prawnym członkiem wszystkich Komitetów i Komisji działających w ramach *Caritas Internationalis* (art. 10). *Caritas Internationalis* czerpie fundusze ze składek wpisowych i członkowskich oraz z innych składek i dotacji (art. 12).

Do statutu opracowano Regulamin Wewnętrzny, określający sposoby działania Zgromadzenia Ogólnego, Komitetu Wykonawczego, Biura, Sekretariatu Generalnego oraz szczegółowo Prezydenta, Prezydenta honorowego, Skarbnika i Sekretarza Generalnego (art. 1—26). Regulamin powyższy ustala, że każde Zgromadzenie Ogólne ma obowiązek powołania trzech stałych Komisji: finansowej, prawnej oraz pomocy natychmiastowej (art. 28). Niezależnie od tego Komitet Wykonawczy w zależności od potrzeb może powołać inne komisje. Komisje mają prawo same powoływać do swojego grona ekspertów, ale jeśli ich współpraca jest opłacana, konieczna jest zgoda Biura (art. 27). Na rok przed Zgromadzeniem Ogólnym Komitet Wykonawczy powołuje i ustala skład personalny Komitetu Kandydatur. W skład Komitetu Kandydatur wchodzi po jednym przedstawicielu z poszczególnych regionów. Zadaniem Komitetu jest wysunięcie kandydatur do przyszłych władz *Caritas Internationalis*. Biuro *Caritas Internationalis* według Regulaminu jest instancją kompetentną do ustanawiania różnych delegacji przy innych instytucjach międzynarodowych. Funkcje tych delegacji polegają na:

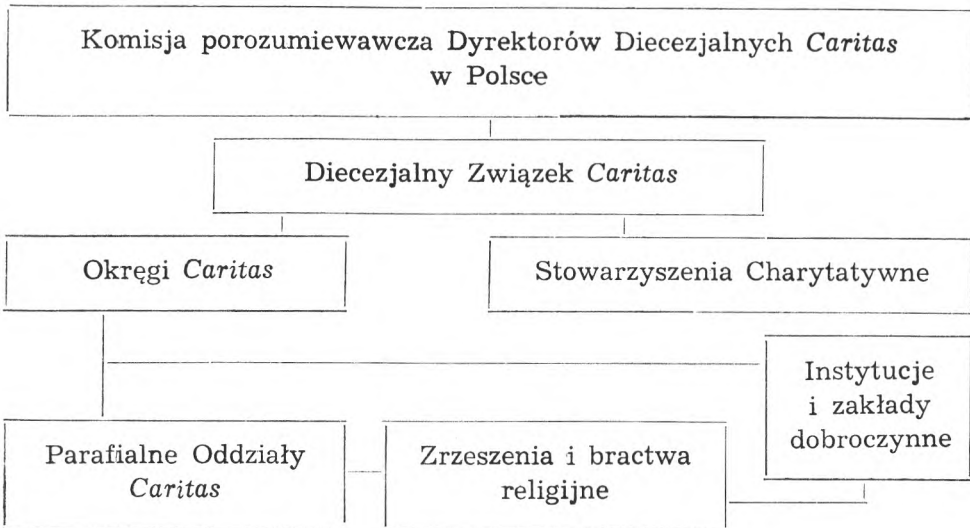
- a) przedstawianiu interesów *Caritas Internationalis*,
- b) konstruktywnej współpracy z przedstawicielami instytucji międzynarodowych,
- c) ukazywaniu kierunków działań katolickich organizacji charytatywnych,

- d) respektowaniu w pracy wskazań Komitetu Wykonawczego i Biura oraz utrzymywania kontaktu z Sekretariatem Generalnym,
- e) przekazywanie ze swych prac pisemnych raportów do Komitetu Wykonawczego i Biura,
- f) odbieranie od organizacji członkowskich *Caritas Internationalis* dokumentów potrzebnych do owocnej pracy delegacji (art. 31).

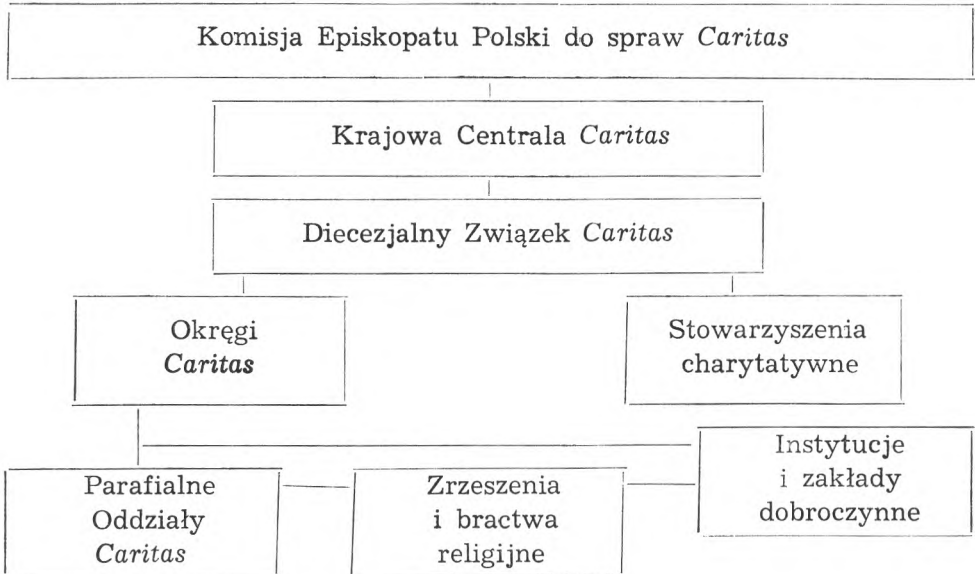
Gdy chodzi o integrację pracy charytatywnej w skali danego kraju, przybiera ona potrójną postać. Albo powołuje się Zrzeszenia skupiające *Caritas* Diecezjalne, działające w oparciu o przyjęte założenia statutowe, albo też Dyrektorzy Diecezjalnych *Caritasów* tworzą konsultacyjne gremium (wybierając spośród siebie Przewodniczącego) i działające w oparciu o przyjęty regulamin, albo wreszcie funkcję taką może pełnić Komisja Charytatywna Konferencji Episkopatu danego kraju. We wszystkich trzech wypadkach realizowane są dwa podstawowe założenia. Chodzi o koordynację poczynań *Caritasów* Diecezjalnych danego kraju, celem zapewnienia większej efektywności pracy. Z drugiej strony zaś zmierza się do zachowania pełnej autonomii *Caritasów* Diecezjalnych.

Statut *Caritas Internationalis* został tak sformułowany, że dopuszcza do członkostwa w *Caritas Internationalis* wszystkie trzy rodzaje przedstawicielstwa krajowego ruchu charytatywnego. Wymaga jedynie, aby były one uznane przez Episkopat danego kraju i posiadały mandat z ramienia Konferencji Episkopatu do reprezentowania wszystkich dzieł charytatywnych tego kraju. Co więcej, gdy nie ma w jakimś kraju takiej instytucji, która by mogła reprezentować całokształt katolickich poczynań charytatywnych, na prośbę Episkopatu poszczególne dzieła dobroczynności danego kraju mogą się stać członkami *Caritas Internationalis*, przy czym podtrzymana zostaje zasada, że każdy kraj dysponuje w *Caritas Internationalis* tylko jednym głosem (statut, art. 4). Wymienione podstawowe dwa założenia Krajowej Centrali *Caritas* były uwzględnione także w przedwojennej strukturze polskiego *Caritasu*. Wyglądała ona następująco:¹⁵

¹⁵ J. Majka, *Chrześcijańska myśl i ruch charytatywny*. w: *Historia katolicyzmu społecznego w Polsce 1832—1939*, Warszawa 1981, s. 522.

Natomiast po II wojnie światowej sytuacja uległa zmianie. Funkcję koordynacyjną w skali całego kraju przejęła Komisja Episkopatu Polski do spraw Caritas, działająca poprzez Krajową Centralę Caritas. Krajowa Centrala Caritas nie była organizacyjnie jednostką samodzielną, ale spełniała funkcję Sekretariatu Komisji Episkopatu do spraw Caritas¹⁶.

¹⁶ K. Dłopolski, *Duszpasterstwo miłosierdzia w Polsce. (Skrypta wykładów)*. Kraków 1961 (maszynopis).

Podstawową funkcję w życiu charytatywnym danego kraju odgrywały zawsze i odgrywają nadal *Caritas* Diecezjalne. Chociaż każdy z nich posiada odrębną specyfikę, to jednak cele działania są do siebie zbliżone. Można je sprowadzić do następujących zadań:

- a) jednoczenie katolickich instytucji dobroczynnych oraz placówek wychowawczo-opiekuńczych parafii, zgromadzeń zakonnych i innych organizacji katolickich, działających także charytatywnie w obrębie danej diecezji,
- b) planowanie rozwoju akcji dobroczynnej,
- c) pobudzanie do zakładania nowych placówek dobroczynnych oraz stowarzyszeń dobroczynnych,
- d) reprezentowanie katolickiej akcji charytatywnej i samorządowych instytucji opieki społecznej,
- e) upowszechnianie idei miłosierdzia chrześcijańskiego,
- f) udzielanie porad prawnych w zakresie opieki społecznej,
- g) utrzymywanie kontaktu i współpraca z innymi organizacjami pomocy społecznej w kraju i za granicą¹⁷.

Cele te realizuje się w różny sposób: poprzez Biura, badania naukowe w zakresie pracy charytatywnej i opieki społecznej, urządzenie zjazdów, kursów i wykładów, wydawanie prasy, książek, prowadzenie specjalnych bibliotek, wygłaszanie odczytów i pogadarek, prowadzenie kartotek potrzebujących, zbieranie danych statystycznych i opracowywanie aktualnych zagadnień w zakresie pomocy społecznej, udzielanie pomocy w zakładaniu różnych oddziałów i sekcji charytatywnych oraz w tworzeniu nowych placówek charytatywnych¹⁸. Władze Związku stanowią zwykle: Protektor Związku, Walne Zgromadzenie, Zarząd, oraz ciało kontrolne (Komisja Kontrolująca, Rada Związkowa itp.) Fundusze do prowadzenia działalności czerpie *Caritas* Diecezjalny ze składek członkowskich, z darowizn, spadków i zapisów, z ofiar w pieniądzu i naturze, z subwencji państwowych, samorządowych i instytucji społecznych, z własnych majątków, przedsiębiorstw i zbiórek, z innych źródeł (np. w niektórych krajach z podatku kościelnego lub z organizowanych imprez)¹⁹.

Na najniższym szczeblu pracę charytatywną podejmują Parafialne Oddziały *Caritas*. Ich zadania są również określone statutowo albo regulaminowo. Przeanalizujemy w tym względzie Regulamin Oddziałów Para-

¹⁷ Statut Katolickiego Związku Instytucji i Zakładów Wychowawczych i Opiekuńczych Archidiecezji Warszawskiej *Caritas*, Warszawa 1930, rozdz. II, art. 3, s. 4 n., zob. także — Statut Związku Stowarzyszeń i Zakładów Dobroczynnych, Wychowawczych i Opiekuńczych Archidiecezji Krakowskiej *Caritas*, Kraków 1934, art. 5, s. 4.

¹⁸ Tamże, rozdz. III, art. 4, s. 5 n. (*Caritas* Archidiecezji Warszawskiej — statut), oraz art. 6, s. 5 (*Caritas* Archidiecezji Krakowskiej — statut).

¹⁹ Tamże, rozdz. V, art. 11, s. 8 (*Caritas* Archidiecezji Warszawskiej — statut) oraz art. 14, s. 8 (*Caritas* Archidiecezji Krakowskiej — statut).

fialnych *Caritasu*, obowiązujący do 1950 roku w Polsce²⁰. Regulamin ów wytycza cel działalności Oddziałów Parafialnych. Należą do nich:

- a) koordynowanie pracy wszystkich stowarzyszeń i dzieł miłosierdzia w parafii,
- b) zakładanie takich dzieł w parafii,
- c) angażowanie do pracy charytatywnej gorliwych parafian,
- d) niesienie pomocy ludziom potrzebującym w parafii,
- e) pogłębianie wśród parafian ducha czynnej miłości i ofiarności,
- f) opieka i ochrona dzieł miłosierdzia w parafii,
- g) współdziałanie z opieką społeczną na terenie parafii.

Środkami dla realizacji tak nakreślonych zadań są: Parafialne Biuro *Caritas*, wspólne zebrania członków, pogadanki i wykłady dla ogółu parafian, praca pod kierunkiem duszpasterza nad likwidowaniem nędzy moralnej, wymiana usług i różne rodzaje pośrednictwa oraz zasoby materialne. Parafialny Oddział *Caritas* tworzą członkowie czynni, uczestniczący w pracach Oddziału i wspierający, tzn. przeznaczający na Oddziały miesięczną lub roczną składkę. Fundusze na działalność czerpano ze składek członkowskich, zbiórek publicznych, stanowiły je także dochody z własnych przedsięwzięć, wreszcie dary w naturze. Funkcja proboszcza ograniczała się do dwóch zadań, nadzoru nad działalnością Oddziału i ewentualnego stawiania wniosku o jego rozwiązanie. Oddział był zobowiązany do prowadzenia sprawozdawczości, księgi kasowej, kartoteki magazynowej i kartoteki potrzebujących.

Ogniwem pośrednim między Diecezjalnym Związkiem *Caritas* a jego Oddziałami Parafialnymi są w wielu krajach Okręgowe oraz Środowiskowe Koła *Caritas*. Okręgi *Caritas* tworzy się zwykle w dekanatach, większych miastach lub ośrodkach przemysłowych²¹. Koła Środowiskowe *Caritas* przekraczają także struktury parafialne, obejmując zasięgiem swego działania potrzeby specyficzne dla danego środowiska. Typowym przykładem Koła Środowiskowego jest *Caritas Academica*. Formy działania Okręgów i Kół Środowiskowych *Caritas* są zbliżone do sposobów aktywności Parafialnych Oddziałów *Caritas*.

Analizując założenia statutowe *Caritas* na wszystkich poziomach działania możemy zauważyć, że Związek *Caritas* jest jedynie pośrednio zakorzeniony w strukturach kościelnych. Uderzają w tym względzie następujące sprawy. Pierwsza, to elitaryzm specyficzny dla działalności każdej organizacji. Elitaryzm ten przejawia się w podwójnej formie: *Caritasy* nie zrzeszają wszystkich katolickich organizacji charytatywnych, nie są

²⁰ Regulamin Oddziałów Parafialnych *Caritas*, „*Caritas*” 1 (1945) nr 1—2 s. 14 nn.

²¹ J. Majka, *Chrześcijańska myśl i ruch charytatywny*, w: *Historia katolicyzmu społecznego w Polsce 1832—1939*, Warszawa 1981, s. 520.

też w stanie włączyć całej wspólnoty Ludu Bożego w dzieło miłosierdzia. Drugim zagadnieniem jest zupełne przeoczenie w statutach sprawy formacji duchowej do posługi charytatywnej, gdy tymczasem formacja duchowa nie tylko jest źródłem inspiracji charytatywnej, ale chroni także dzieło miłosierdzia przed rutynizacją²². Uderza wreszcie przy analizie statutów brak powiązania działalności *Caritas* z życiem Kościoła (z liturgią, rokiem kościelnym itd.). Z tych też racji Sobór doszedł do wniosku, że dotychczasowa posługa miłosierdzia musi ulec przeorientowaniu i przyjąć charakter bardziej duszpasterski.

2. Soborowa odnowa duszpasterstwa charytatywnego

Sobór stanął na stanowisku, że ponieważ akcja charytatywna Kościoła należy do jego podstawowej misji (diakonia) i jest powiązana organicznie z martyrią i liturgią, dlatego zasadniczy nurt pracy charytatywnej musi mieć charakter duszpasterski. Nie wyklucza to rzecz jasna możliwości działania różnych organizacji charytatywnych w Kościele. W ten sposób jeszcze pełniej ujawni się bowiem bogactwo życia charytatywnego Kościoła. Drugim założeniem Soboru było pragnienie zintegrowania całokształtu aktywności charytatywnej tak, aby przy zachowaniu różnorodności przedstawiała się ona jako jednolite działanie całego Kościoła.

2.1. Pastoralne ukierunkowanie aktywności *Caritas*

Caritas Internationalis i wchodzące w jej skład *Caritas*y krajowe właściwie oceniły intencje Soboru, który nie zamierzając deprecjonować ich działalności wyraźnie wskazał na potrzebę odnowy duszpasterstwa charytatywnego. Dlatego w działalności *Caritas* po Soborze obserwujemy silną tendencję zmierzającą do nadania bardziej pastoralnego charakteru poczynaniom tej organizacji.

Najbardziej reprezentatywnym przykładem w powyższej dziedzinie może być kościelna organizacja charytatywna o zasięgu międzynarodowym *Caritas Internationalis*. Raport *Caritas Internationalis* z XI Spotkania Zespołu Generalnego podkreśla, że „jakość służby miłosierdzia jest odbiciem jakości liturgii i katechezy wspólnoty”²³. W wypowiedzi tej został zaznaczony wyraźnie związek między martyrią, liturgią i diakonią

²² Na powyższy problem *Caritas*y zaczynają zwracać uwagę dopiero po Soborze.

²³ *Caritas Internationalis. Rapport de la XI Assemblée Generale. Thème Général: Au service des communautés locales pour la Promotion Humaine dans les années 80*, Roma, 21—30 mai 1979, s. 126.

Kościoła. Raport mówi także o słabych stronach współczesnej katolickiej akcji charytatywnej. Należą do nich: brak planowania charytatywnego w duszpasterstwie całościowym, brak większej mistyki chrześcijańskiej, czyli pogłębionego życia religijnego wspólnoty, brak rozpoznania właściwej roli *Caritasu* wśród biskupów i księży oraz niedowartościowanie teologii miłosierdzia²⁴. W związku z powyższym Raport postuluje na szczelnie diecezjalnym konieczność planowania duszpasterskiego akcji *Caritasu*, ocenę okresową jego działalności, animowanie różnych rodzajów służb w diecezji i finansowe wsparcie prowadzonych przez diecezje akcji oraz konieczność formacji charytatywno-społecznej zarówno teoretycznej, jak i praktycznej, zwłaszcza seminarzystów i kleru. Gdy chodzi o wspólnoty parafialne, zwraca się uwagę na potrzebę stałej analizy rzeczywistości, kształtowanie nowej świadomości charytatywnej Ludu Bożego, doskonalenie istniejących struktur, aby bardziej uwidocznił się ich duszpasterski charakter, oraz zapewnienie apostołskiej formacji ludziom zaangażowanym w dzieło miłosierdzia, wreszcie troska o samowystarczalność finansową działalności charytatywnej, podejmowanej w obrębie parafii. Zarówno, gdy chodzi o diecezje, jak i parafie podkreślono konieczność współpracy z innymi wyznaniem, religiami i państwową opieką społeczną. Koordynacja tej współpracy zdaniem Raportu winna spoczywać na barkach *Caritasów* diecezjalnych²⁵. Wymienione dyrektywy i zalecenia szczegółowe stanowią konsekwencję dwu podstawowych zasad przyjętych na X Zebraniu Generalnym *Caritas Internationalis*, odbytym w dniach 9—17 maja 1975 roku. Pierwsza z tych zasad głosi, że *Caritasy* muszą się rozwijać w kierunku służby duszpasterstwu całościowemu Kościoła lokalnego²⁶. Druga zaś zaznacza, że *Caritasy* winny współpracować z innymi instytucjami państwowej opieki społecznej wszędzie tam, gdzie jest to możliwe (jeśli nie pociąga za sobą uzależnienia kościelnej posługi charytatywnej) przy zachowaniu jednak oczywistego założenia, że Kościół nie może wyręczać władzy państwowej od jej zobowiązań wobec społeczeństwa w zakresie opieki społecznej²⁷. Ostatnio *Caritas Internationalis* przygotowała projekt nowego regulaminu wewnętrznego tej organizacji, który afiliację katolickich narodowych organizacji charytatywnych do *Caritas Internationalis* uzależnia od aprobaty ich statutów lub polecającej deklaracji ze strony Krajowej Konferencji Biskupów, w wypadku zaś organizacji międzynarodowych — od aprobowania statutów przez Stolicę Apostolską (Cz. 1 Rdz. 1 Art. 1 punkt A—a, b : B—a)²⁸.

²⁴ Tamże, s. 126.

²⁵ Tamże, s. 127 nn.

²⁶ 25e *Anniversaire Caritas Internationalis. X Assemblée Generale. Caritas à l'heure renouveau*, Roma 9—17 mai 1975, s. 144.

²⁷ Tamże, s. 144.

²⁸ *Caritas Internationalis*. Ref. N; M.O. 18/82 — 25 juin 1982, s. 1 (informacja w załączniku posiadającym własną paginację).

Obserwujemy tutaj wyraźną tendencję do pełniejszego podporządkowania *Caritasów* kompetentnej władzy kościelnej. Szczególne ukierunkowanie pastoralne ma *Projekt dyrektyw relacji międzynarodowych 'Caritas Internationalis'*, który w pierwszej części ukazującej podstawowe założenia tej organizacji zaznacza na początku, że „*Caritas Internationalis* jest międzynarodową organizacją katolicką nie należącą do żadnej grupy politycznej, geograficznej, czy etnicznej” (punkt 2)²⁹. Dla pastoralnego ujęcia roli *Caritas Internationalis* kluczowe znaczenie posiada sformułowanie, które mówi, że „Na szczeblu narodowym lub diecezjalnym *Caritas* oznacza organ duszpasterstwa społecznego Kościoła lokalnego, który ma ożywić całość wspólnoty kościelnej w kierunku jej zaangażowania społecznego, jak również koordynować inicjatywy przedsięwzięte przez tę wspólnotę w dziedzinie opieki, pomocy w nagłych wypadkach czy popierania rozwoju ludzkiego. Przy takim specyficznym ujęciu prawdziwa działalność *Caritas* odbywa się na samym dole, w łonie wspólnot lokalnych, które pobudza do wzięcia odpowiedzialności społecznej, dla ułatwienia 'przejścia dla każdego i dla wszystkich z warunków mniej ludzkich do bardziej ludzkich' ” (punkt 4)³⁰. Wreszcie podkreślono, że *Caritas Internationalis* i jego członkowie muszą szukać inspiracji dla swej akcji w Ewangelii oraz w nauczaniu zawartym w encyklikach papieskich, tekstach Soboru Watykańskiego II i duszpasterstwie społecznym Kościołów lokalnych” (punkt 7)³¹. W nowym rozumieniu pracy charytatywnej *Caritas* mają spełniać w stosunku do parafii i innych większych wspólnot kościelnych (dekanaty, rejony, diecezje) funkcję informacyjną i animacyjną sugerując konkretne tereny niezbędnych działań charytatywnych³². Za pewien przejaw dążności do głębszego powiązania pracy *Caritas Internationalis* z poczynaniami charytatywnymi hierarchii i bardziej pastoralnego ukierunkowania aktywności tej organizacji można uznać także przeprowadzone w dniu 30 V 1983 roku wybory do władz naczelnych tej organizacji. Skład osobowy nowego zarządu *Caritas Internationalis* przedstawia się następująco:

Przewodniczący — Kardynał Alexandre do Nascimento

Przewodniczący honorowy — Ks. Georg Hüsler

Wiceprzewodniczący: Henri Teissier

— Środkowy Wschód i północna Afryka

Luis Bembaren — Ameryka Łacińska

²⁹ *Caritas Internationalis*. Ref. N; M.O. 17/82—4 juin 1982 k. 2 (informacja w załączniku nie posiadającym paginacji).

³⁰ Tamże, k. 3.

³¹ Tamże, k. 4.

³² E. Glardon, B. Marthy, *La paroisse au service de la famille des pères et mères seuls face à l'éducation de leurs enfants*, w: *Caritas Schweiz. Rapport annuel 1979*, Luzern 1979, s. 11.

Fridolin Kisling — Europa
Bunlun Mansap — Azja, Oceania
Thomas Harvey — Ameryka Północna

Skarbnik — Santos Cirujano

Sekretarz Generalny — Emilio Fracchia³³.

Po raz pierwszy w historii *Caritas Internationalis* na czele tej organizacji stanął kardynał. Dotychczas funkcje te pełnili księża: Rodhain (Francja) i Hüsler (RFN). Należy jeszcze dodać, że w skład Komitetu Wykonawczego powołano następujące kraje: Angola, Etiopia, Maurycus i Togo (Afryka); Brazylia, Haiti, Panama i Peru (Ameryka Łacińska); Stany Zjednoczone reprezentowane przez organizację charytatywną — Catholic Relief Services (Ameryka Północna); Indie, Indonezja, Hong Kong oraz organizacja CEPAC — reprezentująca obszar Pacyfiku (Azja i Oceania); RFN, Francja, Włochy i Polska (Europa); Egipt, Maroko (Środkowy Wschód i Północna Afryka)³⁴.

Włączenie Polski do Komitetu Wykonawczego można odczytać także, jako chęć korzystania w pracy *Caritas Internationalis* z duszpasterskich doświadczeń charytatywnych Kościoła w Polsce.

Starania, jakie podejmuje *Caritas Internationalis* w celu pastoralnego ukierunkowania swej aktywności są śledzone z wielką uwagą przez Stolicę Apostolską i pozytywnie oceniane. Jan Paweł II w swoim przemówieniu z dnia 30 V 1983 roku do delegacji *Caritas Internationalis* stwierdził, że „*Caritas* uczestniczy razem z innymi w duszpasterstwie społecznym Kościoła a jego szczególny charyzmat polega na tym, aby przywracać pierwotne miejsce dobroczynności, obudzić w tym względzie świadomość chrześcijan i niechrześcijan ucząc tego, czego wymaga miłość zważywszy różnorakie potrzeby jutra oraz kształtując odpowiedzialność społeczną; ożywiać chęć skutecznej pomocy i koordynować wysiłki w tym względzie”³⁵. Papież postuluje permanentną odnowę duszpasterstwa społecznego. „Takie duszpasterstwo należy ustawicznie odnawiać, bo ewolucja społeczeństw — czasem gwałtowna i trudności, które rodzą się często nieoczekiwanie, powodują wykorzenienie, nowe formy ubóstwa, które trzeba umieć rozpoznać, ostre problemy ludzi bezrobotnych, wciąganie młodzieży na złe drogi i inne katastrofy, ogniska zapalne, wzrost liczby uciekinierów oraz przymusowych imigrantów”³⁶. Podobną tendencję, zmierzającą do pastoralnego ukierunkowania aktywności obserwujemy także

³³ *Caritas Internationalis*. Ref. N.S.G. 66/8. *Bureau Raport* n. 1—83/87, k. 1.

³⁴ *Caritas Internationalis*. *Fiche d'Information* 3/83 — 10 juin 1983. *Les nouveaux responsables de Caritas Internationalis*, k. 1.

³⁵ Jan Paweł II., *Vous êtes ordonnés à la charité. Message aux délégués de Caritas Internationalis 30 mai 1983* — „*Messages du Secours Catholique*” (1983) nr 351, s. 2.

³⁶ Tamże, s. 2.

w łonie *Caritasów* krajowych. Świadczy chociażby o tym zorganizowanie w RFN dla zawodowych i ochotniczych współpracowników *Caritas* symposium poświęconego posłudze pastoralnej i charytatywnej Kościoła, w czasie którego podjęto między innymi także temat „teologii wspólnoty”³⁷. *Caritas* Hiszpański z kolei ogłosił specjalny konkurs naukowy w 1976 roku. Konkurs ten obejmował cztery zagadnienia wiodące: teologiczne i pastoralne aspekty miłości, teologiczne i pastoralne aspekty komunikacji dóbr, przykazanie miłości i jego pastoralno-socjologiczne implikacje oraz zagadnienia hodegetyczne³⁸. W działalności *Caritasów* krajowych przejawia się wspólna tendencja. Decyzje modyfikujące sposób ich działania zostają zwykle poprzedzone refleksją teologiczną, zmierzającą do zmiany mentalności osób podejmujących dzieło miłosierdzia w ramach tych organizacji. Pierwszym celem nie jest tutaj zatem odnowa struktur, ale odnowa duchowa ludzi pełniących posługę miłosierdzia oraz pogłębianie wzajemnych więzów we wspólnocie Ludu Bożego.

2.2. Duszpasterskie inicjatywy charytatywne w Kościele posoborowym

Realizując zalecone przez Sobór dzieło odnowy charytatywnej Kościoła Paweł V powołał do życia pismem *Amoris Officio* z dnia 15 VII 1971 roku Papieską Radę *Cor Unum*. W krajach, gdzie *Caritasy* prowadzą ożywioną działalność charytatywną na polu miłosierdzia chrześcijańskiego, powołanie do życia Papieskiej Rady *Cor Unum* odczytywano często jako cofnięcie przez Kościół zaufania dla *Caritas Internationalis*. Stanowisko takie nie było jednak powszechne. Część autorów doszła bowiem do wniosku, że *Cor Unum* może wprowadzić harmonię w dzieło miłosierdzia i skutecznie koordynować poczynania charytatywne. Agencja Informacyjna KNA (*Katholische Nachrichten Agentur*) w związku z utworzeniem Rady *Cor Unum* podała, że Rzym chce wziąć dzieło pomocy w swoje ręce, „Times” zatytułował swój artykuł z dnia 15 grudnia 1971 roku — *Caritas Internationalis requiescat in pace*, a filipiński miesięcznik „Impact” — *Cor Unum dla centralizacji*³⁹. Reakcje biskupów i duchowieństwa były bardzo poważane. Kard. Höffner i dr Georg Hüsl er z RFN, a także kard. Suenens z Belgii wyrazili się pozytywnie o *Cor Unum* i ofiarowali gotowość współpracy⁴⁰. Zwłaszcza wypowiedź ks. Hüsl era miała szczególne znaczenie, gdyż pełnił on w tym czasie funkcję Prezydenta

³⁷ H. Barth, *Caritas der Gemeinde*, w: *Caritas 79 Jahrbuch des Deutschen Caritasverbandes*, Freiburg 1979, s. 276 n.

³⁸ Premios „Caritas”, „Caritas” (1976) nr 142 (Abril) s. 17.

³⁹ G. Specht, *Cor Unum — Motor, Lenkrad oder Bremse?*, w: *Caritas 79. Jahrbuch des Deutschen Caritasverbandes*, Freiburg 1979, s. 233.

⁴⁰ Tamże, s. 233.

Caritas Internationalis i równocześnie był Przewodniczącym jednego z najbardziej prężnych *Caritasów*, *Caritasu* zachodnioniemieckiego. Wpłynęła ona w sposób istotny na uspokojenie opinii publicznej, a równocześnie wyjaśniła członkom *Caritas Internationalis*, że *Cor Unum* nie zastąpi tej organizacji. Będzie ona nadal prowadzić swoją działalność i czynnie uczestniczyć w pracach Papieskiej Rady *Cor Unum*.

Paweł VI w liście *Amoris Officio* wskazuje wprost, jakie są główne założenia Papieskiej Rady *Cor Unum*. Ma ona jednoczyć wysiłki całego Ludu Bożego na niwie charytatywnej. Ojciec św. mówi tutaj o współpracy biskupów z katolickimi instytucjami oddanymi dziełom dobroczynności. Biskupi, jako odpowiedzialni w Kościele za kształt diakonii charytatywnej są tutaj postawieni przed instytucjami dobroczynności⁴¹. Jak można się domyślać, nie jest to dzieło przypadku, ale metodyczny zabieg wynikający z nauki Soboru, który ukierunkował pastoralnie katolicką posługę charytatywną. Celem tej Rady jest także ściślejsze powiązanie, czyli integracja wszystkich wysiłków i poczynań charytatywnych Kościoła⁴².

Papież określił następujące zadania Rady:

- a) koordynowanie wysiłków i przedsięwzięć wszystkich instytucji katolickich, a nawet całego Ludu Bożego na polu działalności charytatywnej poprzez wzajemną wymianę informacji i popieranie współpracy,
- b) trwałe popieranie postępu ludzkiego,
- c) służenie pomocą biskupom, oraz wszystkim, którzy piastują publiczne urzędy przez nawiązywanie ściślejszej łączności z katolickimi instytucjami oraz dokonując coraz słuszniejszego podziału zadań,
- d) nawiązywanie kontaktów z braćmi rozłączonymi celem niesienia pomocy przez wspólne podejmowanie dzieł dobroczynnych,
- e) ułatwienie instytucjom katolickim nawiązywania kontaktów z publicznymi i międzynarodowymi instytucjami zajmującymi się działalnością dobroczynną i rozwojem,
- f) niesienie pomocy poszkodowanym w wypadkach kataklizmów i szczególnych zagrożeń,
- g) podejmowanie akcji charytatywnych w szczególnie sposób poleconych przez papieża⁴³.

Należy przypomnieć, że to ostatnie zadanie jest realizowane także, chociaż na mniejszą skalę, przez Służbę Pomocy i Dobroczynności Ojca Świętego. Jest to instytucja posiadająca w Kościele długą tradycję. Papież Grzegorz X (1271—1276) powołał Urząd Jałmużnika Apostolskiego.

⁴¹ Paweł VI., *Amoris officio* — A.A.S. 63 (1971), s. 672—673. Zob. także P.P.K. t. 4, z. 1, Warszawa 1972, s. 324, nr 7271.

⁴² Tamże, s. 324, nr 7271.

⁴³ Tamże, s. 329, nr 7275.

Paweł VI 8 V 1968 roku zmienił jego nazwę na Służbę Pomocy i Dobroczynności Ojca Świętego. Służba ta udziela pomocy nie tylko potrzebującym na terenie Rzymu, ale także realizuje wiele próśb z całego świata. Sprawuje ona wreszcie kontrolę nad przytułkami i szkołami całkowicie finansowanymi przez papieża. Za Służbę Pomocy i Dobroczynności Ojca św. odpowiedzialny jest arcybiskup, który równocześnie należy do członków Domu Papieskiego⁴⁴.

Wracając do Papieskiej Rady *Cor Unum* należy podkreślić, że skupia ona przedstawicieli struktur duszpasterskich i organizacyjnych. Duszpasterski nurt reprezentują w niej delegaci regionalnych i krajowych konferencji biskupów oraz przedstawiciele Unii Wyższych Przełożonych Zakonnych, zarówno męskich jak i żeńskich⁴⁵. Nurt organizacyjny jest reprezentowany przez trzy niejako ugrupowania: międzynarodowe katolickie organizacje charytatywno-społeczne, międzynarodowe organizacje katolickie o niecharytatywnym profilu działalności, np. Międzynarodowe Stowarzyszenie Katolickie dla spraw Radia i Telewizji (UNDA)⁴⁶, Międzynarodowe Zrzeszenie Prasy Katolickiej (UCIP)⁴⁷, Międzynarodowa Katolicka Organizacja Kina — Służba Misyjna (OCIS — SM)⁴⁸, Papieskie Dzieła Misyjne⁴⁹ oraz krajowe organizacje katolickie o profilu charytatywno-społecznym. W 1975 roku do działań Papieskiej Rady *Cor Unum* włączyło się 12 organizacji międzynarodowych (z Unią Wyższych Przełożonych Zakonnych męskich i żeńskich łącznie) oraz 123 kraje⁵⁰, w 1978 roku zaś 19 organizacji i 125 krajów⁵¹. Według danych z 1978 roku w skład Papieskiej Rady *Cor Unum* wchodziło: do prezydium — 2 osoby (Przewodniczący — kard. Gantin i członek Prezydium, brak było Wiceprzewodniczącego); do sekretariatu — 5 osób (Sekretarz, Podsekretarz oraz trzech członków sekretariatu). Ponadto Rada składała się z 35 członków — wśród nich był przedstawiciel Polski, ks. bp. Julian Groblicki z Krakowa. Rada korzystała z pomocy konsultacyjnej 12 doradców⁵². Papieska Rada *Cor Unum* przyjęła w roku 1973 statut tymczasowy, zaś w 1977 r. statut ostateczny⁵³.

⁴⁴ P. Poupard, *Watykan*, Warszawa 1979, s. 135:

⁴⁵ *Pontificium Consilium „Cor Unum”*. *Catholic Aid Directory*, Roma 1978, s. 16.

⁴⁶ Tamże, s. 11.

⁴⁷ Tamże, s. 16.

⁴⁸ Tamże, s. 15.

⁴⁹ Tamże, s. 15.

⁵⁰ *Pontificium Consilium „Cor Unum”*. *Catholic Aid Directory*, Roma 1975 (*Index*), s. 113—116.

⁵¹ *Pontificium Consilium „Cor Unum”*. *Catholic Aid Directory*, Roma 1975 (*Index*), s. 139—143.

⁵² Tamże, s. 7 n.

⁵³ G. Specht, *Cor Unum — Motor, Lenkrad oder Bremse?* w: *Caritas 79, Jahrbuch des Deutschen Caritasverbandes*. Freiburg 1979, s. 234.

Papież Paweł VI przemawiając w 1972 roku do Papieskiej Rady *Cor Unum* zwrócił uwagę na przyczyny jej powołania. Od strony negatywnej w dotychczasowej akcji charytatywnej brak zharmonizowania inicjatyw prowadził często do trwonienia wysiłków, trudno było przewycięzać partykularne interesy, wreszcie Kościół nie mógł być uznawany w pełni jako całość za podmiot akcji charytatywnej. Nowy sposób działania gwarantuje skuteczną wymianę dóbr między Kościołami lokalnymi biednymi i bogatymi, pozwala na pełniejszą animację współpracy, daje wgląd w całość potrzeb, umożliwia koordynację poczynań oraz wspólne szukanie nowych form charytatywnego zaangażowania⁵⁴. *Cor Unum* stanowi punkt odniesienia miłosierdzia chrześcijańskiego do Stolicy Apostolskiej. W swej misji ma zapewnić koordynację w wymiarze uniwersalnym miłosierdzia, we współpracy ze wszystkimi ludźmi dobrej woli. Rada *Cor Unum* pobudza wspólną refleksję nad motywacją i sformułowaniem projektów 'katolickich', oraz nad przyjęciem odpowiednich metod"⁵⁵. *Cor Unum* wprowadza także pewną modyfikację w dotychczasowych formach świadczenia miłosierdzia. Kościół pragnie bowiem, aby udzielana pomoc miała zawsze charakter duszpasterski⁵⁶.

Funkcję *Cor Unum* można podzielić na dwa rodzaje działań: na planie centralnym — koordynacja poczynań różnych instancji charytatywnych, nadanie pastoralnego charakteru posłudze charytatywnej oraz organizowanie pomocy w wypadku katastrof; na planie lokalnym — pomoc w organizowaniu lokalnych struktur charytatywnych tam, gdzie one nie istnieją⁵⁷, harmonizowanie działania różnych instytucji charytatywnych oraz pełnienie roli pośrednika między hierarchią lokalną a dziełami miłosierdzia chrześcijańskiego. Funkcja *Cor Unum* na planie lokalnym ma jedynie charakter pomocniczy w stosunku do Konferencji Episkopatu. Te ostatnie powinny udzielać zgody na działanie struktur lokalnych i usta-

⁵⁴ *Discours de Paul VI au Conseil pontifical „Cor Unum”* (11 janvier 1972), „Documents — Secours” (1972) nr 33, s. 2.

⁵⁵ *Conseil Pontifical Cor Unum*, Roma, b.r.w., s. 7. Powyższe opracowanie zostało oparte na tymczasowym statucie *Cor Unum*. Wskazuje na to podany w nim skład Rady *Cor Unum*. Rada w takim składzie działała przed uchwaleniem statutu ostatecznego.

⁵⁶ Tamże, s. 9 n.

⁵⁷ Wprawdzie określenie „struktury lokalne” nie wskazuje wprost, że chodzi tutaj o struktury pastoralne, niemniej pośrednio możemy wnioskować, iż sformułowanie to dotyczy właśnie struktur pastoralnych, gdyż w odniesieniu do organizacji charytatywnych używa się określenia Agencje (Agences). Wyraźnie mówi się tutaj, że w organizowaniu i utrzymywaniu struktur lokalnych pomoc finansową i personalną mają zapewnić Agencje. — Zob. tamże, s. 15. Na innym miejscu zaznacza się zaś, że w Kościele są różne Agencje i ich ugrupowania, np. *Caritas Internationalis*, CISDE (Wspólnota Międzynarodowa dla Rozwoju Społeczno-Ekonomicznego), CRS (*Catholic Relief-Services-USA*) — tamże, s. 5.

łać formy koordynacji ich poczynań⁵⁸. Ważnym zadaniem *Cor Unum* jest gromadzenie informacji o potrzebach charytatywnych⁵⁹.

W ramach *Cor Unum* już niemal od samego początku wyodrębniono dwie grupy robocze: grupa pomocy w rozwoju i pomocy w nagłych wypadkach. Pierwsza studiuje różne gałęzie rozwoju, analizuje programy rozwoju, krytycznie ocenia pojawiające się tendencje rozwojowe, stara się eliminować trudności pojawiające się w koordynacji i kooperacji⁶⁰. Druga grupa robocza zajmuje się sprawą pomocy w wypadkach katastrof. W czasie katastrof grupa ta jest odpowiedzialna za koordynację pomocy i to zarówno w wymiarze wewnętrznym (współpraca z katolickimi dziełami pomocy i krajami dotkniętymi katastrofą), jak i zewnętrznym (kontakt i współpraca z organizacjami międzynarodowymi, rządowymi i innymi, np. Czerwony Krzyż, Rada Ekumeniczna)⁶¹.

Członkowie *Cor Unum* zbierają się raz do roku na Zgromadzeniu Generalnym. Poza sesjami Zgromadzenia funkcjonuje stały Sekretariat Rady — zapewnia on ciągły kontakt między członkami Rady oraz podejmuje różne misje dla zapewnienia żywych kontaktów z różnymi Kościołami i strukturami lokalnymi lub dla podkreślenia w wypadku katastrof troski Ojca Św. i Kościoła Powszechnego o wszystkich cierpiących⁶².

Uchwalony w 1977 roku statut Papieskiej Rady *Cor Unum* został zredagowany w trzech językach: francuskim, angielskim i hiszpańskim⁶³. Można więc sądzić, że języki te stały się językami roboczymi wspomnianej Rady. Omawiany statut w końcowym artykule 22 podkreśla, że poza szczególnymi wypadkami należy jego treść interpretować zgodnie z *Konstytucją Apostolską Regimini Ecclesiae Universae*, oraz z *Regulaminem Ogólnym Kurii Rzymskiej*. W świetle statutu zadaniami *Cor Unum* poza refleksją i studiami nad środkami, jakie należy przedsięwziąć dla rozwoju oświaty i formacji Ludu Bożego do aktywnego miłosierdzia jest coraz lepsze stymulowanie inicjatyw pojawiających się w Kościele dla pracy nad integralnym rozwojem warunków życia i naprawą poniesionych strat (art. 2). Statut wymienia także szczegółowe zadania Rady. Należą do nich:

⁵⁸ Tamże, s. 10 n.

⁵⁹ Tamże, s. 19 n.

⁶⁰ Tamże, s. 16 n.

⁶¹ Tamże, s. 17 n.

⁶² Tamże, s. 20.

⁶³ *Statuts du Conseil Pontifical „Cor Unum”* — s. 1—6; *Statutes of the Pontifical Council Cor Unum* — s. 1—6; *Estatutos del Consejo Pontificio „Cor Unum”* — s. 1—6; (b.r.w.). — Statut nie został opublikowany. Powielono go jedynie do użytku wewnętrznego. W cytowanym zbiorze każda z wersji językowych statutu posiada własną paginację.

- a) informacja i koordynacja w dziedzinie rozwoju ludzkiego i opieki,
- b) przekazywanie petycji o pomoc i poszukiwanie lepszego rozdziału pomocy,
- c) współpraca charytatywna z chrześcijanami niekatolikami,
- d) współpraca z oficjalnymi międzynarodowymi organizacjami na płaszczyźnie charytatywnej,
- e) organizowanie pomocy w nagłych wypadkach,
- f) realizacja zadań powierzonych bezpośrednio przez Ojca Świętego (art. 2 punkt 6).

Statut mówi ponadto o trzech rodzajach współpracy *Cor Unum*. Pierwszym z nich jest współdziałanie z Dykasteriami Kurialnymi. Wymienione są tutaj 4 Dykasterie w następującej kolejności: Papieska Komisja *Iustitia et Pax*, Papieska Rada Świeckich, Kongregacja Ewangelizacji Narodów oraz Sekretariat dla spraw Jedności Chrześcijan (art. 3). Choć *expressis verbis* nie ma tutaj wzmianki o współpracy Papieskiej Rady *Cor Unum* ze Służbą Pomocy i Dobroczynności Ojca Świętego, to jednak statut taką współpracę dopuszcza i niejako przewiduje, gdy mówi o realizacji zadań powierzonych przez Ojca Świętego (art. 2, p.b., nr 1). Wprawdzie w statucie jest użyte określenie „zadań bezpośrednio (*directement*) powierzonych przez Ojca Św.”, niemniej Ojciec Św. może wydać Radzie ogólne zalecenia podkreślając, że szczegółowe dopracowanie tych poleceń winno się dokonać przy współpracy ze Służbą Pomocy i Dobroczynności Ojca Św.

Drugim obszarem współpracy są kontakty z kościołami lokalnymi. *Nominatim* wskazano tutaj Krajowe Konferencje Episkopatu, ich regionalne odpowiedniki oraz wszelkie instytucje uznane przez te Konferencje (art. 4 p.a.). *Cor Unum* może utrzymywać kontakt z Kościołami lokalnymi bądź bezpośrednio, bądź też, o czym wspomina statut (uwzględniając w tym względzie pewną już utartą drogę postępowania), za pośrednictwem przedstawicielstw papieskich w poszczególnych krajach (art. 4 p.b.).

Stosunki między Radą *Cor Unum*, a Katolickimi Organizacjami Opieki stanowiące trzeci obszar współpracy, zasadzają się na dwóch założeniach: wciąganiu w orbitę współpracy wszelkich katolickich organizacji na rzecz pomocy i rozwoju (art. 5 p.a.), oraz poszanowanie autonomii administracyjnej, finansowej i oryginalności każdego z tych dzieł (art. 5 p.b.). Statut postanawia, że środkami finansowymi powierzonymi Radzie gospodaruje Sekretarz Rady. Jeśli jednak wydatki przekraczają 1000 dolarów, musi on każdorazowo uzyskać autoryzację Przewodniczącego na taki wydatek. Sekretarz Rady może upoważnić do operowania funduszami

Podsekretarza, a w szczególnych wypadkach jednego ze swoich współpracowników, musi to jednak zrobić w formie pisemnej, uwierzytelnionej własnoręcznym podpisem (art. 6).

W skład Rady *Cor Unum* wchodzi: Przewodniczący, Wiceprzewodniczący, Sekretarz i Podsekretarz. Statut wyraźnie wspomina, że funkcje Przewodniczącego i Sekretarza obsadzane są przez Ojca Św. Nie mówi natomiast o sposobie nominacji Wiceprzewodniczącego i Podsekretarza. Członków Rady, w liczbie określonej statutowo na 35 do 40 osób mianuje na wniosek Przewodniczącego Ojciec Św. W wypadku instytucji czy organizacji, po otrzymaniu nominacji, przedstawiają one Przewodniczącemu listę trzech kandydatów, a ten spośród nich wybiera jedną osobę do reprezentowania danej organizacji czy instytucji na forum *Cor Unum* (art. 10 p.a,b). Jeśli zajdą nieprzewidziane okoliczności, organizacja lub inna instytucja przedkłada Przewodniczącemu *ad hoc* nazwisko zastępcy do zatwierdzenia. Inni członkowie Rady mianowani są *ad personam*, zaś przy ich nominacji bierze się pod uwagę kryterium reprezentatywności całego Ludu Bożego (biskupi, księża, zakonnicy, zakonnice, świeccy; mężczyźni i kobiety; młodzież i dorośli) (art. 10 p.c). Nie ma natomiast w statucie mowy o kryterium geograficznym, tzn. o proporcjonalnej reprezentatywności Kościołów lokalnych. Kolegialne forum działania członków Rady stanowią Zgromadzenia Plenarne, zwoływane raz do roku (zwyczajowo), oraz Spotkania Regionalne (zwoływane dla rozpatrzenia partykularnych problemów) — (art. 12, p.a,b). W zależności od okoliczności mogą być wyłaniane spośród członków Rady (ale nie wyłącznie) grupy robocze (art. 13, p.c). Ponadto na polecenie Przewodniczącego jeden lub więcej członków Rady mogą spełniać zadania specjalne (art. 13, p.d). Statut mówi także o Grupie Pośredniej. Stanowią ją wybrani na Zgromadzeniu Plenarnym członkowie Rady w liczbie 8 osób, a ich zadanie polega na wypracowaniu wspólnie z Sekretarzem programu następnego Zgromadzenia Plenarnego (art. 14). Oprócz członków Rady współdziałają z Radą doradcy, mianowani przez Ojca Świętego, na wniosek Przewodniczącego Rady (art. 16). Mogą oni uczestniczyć za zgodą Przewodniczącego w Zebraniach Plenarnych, brać udział w dyskusji, nie mają jednak prawa głosu (art. 17). Zarówno członków Rady, jak i doradców, zgodnie ze statutem, mianuje się na okres 5-letni (art. 11 oraz art. 16). Organ wykonawczy Rady stanowi stały Sekretariat, na którego czele stoi Sekretarz Rady. Do jego zadań należą: realizacja ustaleń Zgromadzenia Plenarnego, śledzenie wydarzeń o wymiarze charytatywnym w skali ogólnościowej, utrzymywanie regularnego kontaktu z wszystkimi członkami Rady, oraz czuwanie nad wypełnianiem specjalnych zadań powierzonych Radzie przez Ojca Św. (art. 19, p.b,c,d,e). Członkowie Sekretariatu (Sekretarz, Podsekretarz, oraz inne osoby wybierane do Sekretariatu w zależ-

ności od zadań *Cor Unum*) — (art. 18, p.b)⁶⁴ mają wstęp na wszystkie zebrania Rady, prawo interwencji, ale nie posiadają prawa głosu (art. 21).

Na pewnym odcinku zadania charytatywne spełnia także w Kościele Papieska Komisja *Iustitia et Pax*, powołana do istnienia 6 stycznia 1967 roku. Początkowo Komisja ta miała charakter przede wszystkim studyjny, stąd jej pierwotna nazwa Papieska Komisja Studiów *Iustitia et Pax*⁶⁵. Ów charakter studyjny zachowała zresztą do dziś i chociaż studium nie jest jej jedynym celem, to w każdym razie stanowi cel podstawowy. Formy działania Papieskiej Komisji *Iustitia et Pax* określiło *Motu Proprio Iustitiam et Pacem*⁶⁶. Głównym zadaniem, jakie ma ono do spełnienia, jest studiowanie, rozpowszechnianie i wcielanie w życie nauki społecznej Kościoła. Winna się także zająć sprawami postępu ludzkości oraz obroną praw człowieka. Papieska Komisja *Iustitia et Pax* nie zajmuje się wprost problemem posługi charytatywnej. Pośrednio jednak dotyka spraw charytatywnych wszędzie tam, gdzie występuje w obronie praw człowieka lub stara się służyć sprawie jego rozwoju. Chociaż kwestiami charytatywnymi Komisja ta zajmuje się niejako pośrednio, to jednak ze względu na zasięg swego działania może odegrać ważną rolę także w życiu charytatywnym Kościoła. Należy pamiętać, że działalność tejże Papieskiej Komisji jest ściśle powiązana z funkcjonowaniem jej krajowych odpowiedników, czyli Krajowych Komisji *Iustitia et Pax*. Wspólne forum spotkania dla naszego kontynentu stanowią Konferencje Europejskie Krajowych Komisji *Iustitia et Pax*⁶⁷. Właśnie owa wymiana myśli i koordynacja poczynań, której przejawem jest między innymi wspólne forum, decydują o skuteczności działania tej instytucji także na odcinku charytatywnym. Nie należy się zatem dziwić, że statut Papieskiej Rady *Cor Unum*, mówiąc o współpracy z Dykasteriami Kurii Rzymskiej, na pierwszym miejscu wymienia właśnie Papieską Komisję *Iustitia et Pax*.

Omawiając duszpasterskie struktury charytatywne w Kościele posoborowym, wymienia się niekiedy Krajowe Komisje do spraw Dobroczynności, Diecezjalne Referaty Duszpasterstwa Dobroczynnego oraz wskazuje na formy duszpasterstwa dobroczynnego, prowadzonego przez parafie⁶⁸.

⁶⁴ W statucie występuje pewna niejasność. Nie podaje on mianowicie z czyjego wyboru pełnią swe funkcje pozostali, obok Sekretarza i Podsekretarza, członkowie Sekretariatu.

⁶⁵ J. Dyduch, *Papieska Rada Świeckich i Papieska Komisja Iustitia et Pax* — „Prawo Kanoniczne” 25 (1982) nr 1—2, s. 211.

⁶⁶ Paweł VI, *Iustitiam et Pacem* — AAS 68 (1976), s. 702—703. zob. także P.P.K. t. 9, z. 1, nr 16336—16341.

⁶⁷ J. Dyduch, *Współdziałanie hierarchii z laikatem w instytucjach o zasięgu krajowym i regionalnym*, „Analecta Cracoviensia” 13 (1981), s. 399 nn.

⁶⁸ J. Dyduch, *Kościelna struktura duszpasterstwa dobroczynnego*, „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi” 119 (1981), nr 3—4, s. 89 nn.

Wymienione struktury duszpasterstwa dobroczynnego nawiązują jednak do polskiej rzeczywistości, gdzie w 1950 roku, po zlikwidowaniu organizacyjnych form kościelnej działalności charytatywnej przez państwo, została ona włączona w zwyczajne duszpasterstwo. W innych krajach, gdzie głęboko zakorzeniły się formy organizacyjnego działania charytatywnego, duszpasterstwo charytatywne nie jest tak rozwinięte. Co najwyżej w ramach Krajowych Konferencji Episkopatu działają specjalne komisje do spraw dobroczynności. Natomiast na szczeblu diecezjalnym i parafialnym cała działalność charytatywna jest nadal koordynowana przez *Caritasy*.

W związku z tym rodzi się pytanie — skoro Sobór przywrócił duszpasterstwu charytatywnemu jego właściwą rangę w Kościele — w jakim kierunku pójdą działania zmierzające do odrodzenia tego duszpasterstwa? Zarysowują się w tym względzie różne możliwości. Jedna z nich polega na nadaniu organizacji *Caritas*, która działa w obrębie terytorialnych struktur kościelnych, takich jak diecezje czy parafie, duszpasterskiego charakteru. Druga wiąże się z budowaniem kościelnych (*sensu stricto*) struktur charytatywnych na szczeblu krajowym (Konferencja Episkopatu) oraz diecezjalnym i parafialnym. Trzecia wreszcie możliwość dotyczy wypracowania integralnego modelu pracy charytatywnej. Zdaniem niektórych autorów pracę charytatywną zwyczajną winny podejmować wspólnoty, takie jak parafie, dekanaty, diecezje, natomiast *Caritas* jako organizacja i dzieło pomocy winna pozostać niezależną do pewnego stopnia od episkopatu instytucją kościelno-społeczną, działającą w ramach podstawowej funkcji Kościoła, mającą fachowych wykwalifikowanych pracowników i specjalizującą się w określonych rodzajach posługi⁶⁹. Należy przypuszczać, iż autorzy ci, mówiąc o specjalizacji w określonych rodzajach posługi mają na uwadze te rodzaje posługi, które dla udzielania skutecznej pomocy wymagają zatrudnienia kwalifikowanych kadr. Oprócz zadań charytatywnych mających profil specjalistyczny katolickie organizacje charytatywne mogłyby zdaniem Jana Pawła II podejmować współpracę z innymi organizacjami opieki społecznej na polu kontrolowania dynamiki procesów społecznych, krzewienia ducha solidarności poprzez kształtowanie solidarnościowej moralności oraz upowszechniania idei prymatu godności człowieka⁷⁰. Choć organizacje te zachowałyby daleko idącą niezależność od hierarchii, to jednak w niektórych sprawach byłyby

⁶⁹ H. Kramer, M. Manderscheid, *Zur Differenzierung der Begriffe Caritas, Caritasarbeit der Gemeinde. Caritasverband aus der Sicht der Situation in B.R.D.*, „Lebendige Seelsorge” 27 (1976), z. 6, s. 382.

⁷⁰ G. Defois, *Le Secours Catholique, réalité ecclésiale. Sa Mission aujourd'hui*, „Documents-Secours” (1980) nr 320, s. 4 nn.

jej podporządkowane i to nie w sensie kontroli, lecz dla koordynacji, czyli celem podejmowania wspólnej zintegrowanej działalności⁷¹.

Która z wymienionych trzech tendencji upowszechni się ostatecznie w Kościele posoborowym, zadecyduje o tym przyszłość. Wydaje się jednak, że tendencja ostatnia zarówno z prakseologicznego punktu widzenia jak i z powodu szerokich możliwości integracyjnych ma największe szanse powodzenia. W modelu takim organizacyjne i duszpasterskie formy posługi charytatywnej nie tylko mogłyby ze sobą koegzystować, ale także wzajemnie współpracować i korzystnie na siebie oddziaływać. Duszpasterska aktywność charytatywna Kościoła potrafiłaby skutecznie chronić działania organizacyjne przed niebezpieczeństwem zejścia na tory aktywności li tylko socjalnej, z kolei działalność organizacyjna stałaby się źródłem doskonalenia metodycznego duszpasterskiej posługi charytatywnej. Model pastoralny zmierzałby w kierunku powszechnego angażowania chrześcijan w posługę charytatywną, model organizacyjny z kolei umożliwiłby dzięki specjalizacji (rozwój opieki zakładowej) zaspokojenie wszystkich występujących potrzeb, także tych, które wymagają posługi kwalifikowanej. Rzecz jasna, w modelu integralnym wiodącą rolę musiałaby odgrywać zawsze duszpasterska posługa, charytatywna, z tej po prostu racji, że diakonia jest jednym z trzech podstawowych zadań Kościoła i stanowi powinność całego Ludu Bożego.

THE CHARITABLE STRUCTURES OF CHURCH

S u m m a r y

The Service of charity in the Church is carried on in frames of the organizational structures (Caritas Internationalis, National Caritas, Diocesan Caritas, Parish Sections of Caritas) and of the priestly structures (Charitable Boards of the Episcopate; Diocesan Sections of Charitable Priesthood; Parish Charitable Groups).

The organizational model of the welfare work spread in the Church on a large scale, beside indubitable good sides of it, as: having ready handsome financial means; possibility of the full-time and part-time employment; quick reactions in case of urgent help; realization of long-term charitable programs; managing of closed and specialistic benevolent institutions (centres) — it has also considerable defects: it gives an occasion to exclusive service of charity, although it is a duty of all God's People; it causes that the problem of spiritual formation in doing charity is receded into the backround and the main accent is being put, first of all, on methodical formation that directly prepares for the welfare

⁷¹ Tamże, s. 9 nn.

work; it bears the danger of subordination of the charitable actions of the Church to political influence.

The Second Vatican Council [not calling in question the organizational model of the welfare work] declared itself for the need of displaying the welfare work in priestly structures [dioceses, parishes), The Pope, Paul the Sixth, by the document „*Amoris Officio*” [July 15, 1971] according to the thought of the Vatican Council, set up the Central Institution in the Church [of priestly kind] called: „*Papieska Rada Cor Unum*” („The Pope's Council of Cor Unum”). That Institution aims at co-ordination of all the charitable initiatives: those of the organizational kind, and those that are undertaken in ordinary priesthood.

So, this essay [treatise] shows [from the factual and lawful side] the work of benevolent organizations in the Church with particular including the character and bases of functioning the „*Caritas Internationalis*” as a confederacy of various, local charitable associations, and it also shows what part the „Pope's Council of Cor Unum” plays [especially we can see it in its statutes resolved in 1977]. That part consists in integration of the whole charitable doings of the Church „ad intra” and „ad extra”; and also it consists in fulfilment [of a much more scale than it can be done by one of the Roman Curia departaments called: „The Pope's Service of Aid and Charity”] the special charitable tasks assigned by the Pope.

The Church, after the Second Vatican Council aims at integration of both hitherto existing organizational models of charity service, namely: the priestly model and the organizational model. The ordinary service of charity [in such an interpretation] is undertaken by all God's People. And the charitable organizations have special tasks to fulfill: in a range of managing of specialized charitable institutions; coming with help in urgent need and extremities [for example: disasters, catastrophes, cataclysmies]; realization of long-term charitable programs [ex: the program of elementary education]; undertaking (on the Church behalf) co-operation with international, state, social and religious institutions and with other several actions of aid.